

**УДОСКОНАЛЕННЯ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ:
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПОХОДУ**

Вербицька В.І., к.е.н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

В останні роки все більшу популярність завойовує компетентнісний підхід в вищій професійній освіті. Широко відомі роботи І. А. Зимньої, в яких детально простежено історію виникнення та становлення компетентнісного підходу в освіті [1; 2]. В рамках цієї статті ми не будемо аналізувати історію розвитку компетентнісного підходу в освіті.

Новий етап в дослідженні компетенцій пов'язаний з роботами вченого В. Д. Шадрікова, який вніс значний внесок у розвиток компетентнісного підходу [3]. В.Д. Шадріков виходить з визначення компетенції як кола питань, в яких хто-небудь добре обізнаний, кола чиїх-небудь повноважень, прав. «Таким чином, ми бачимо, що компетенція відноситься не до суб'єкта діяльності, а до кола питань, що відносяться до діяльності. Іншими словами, компетенції - це функціональні завдання, пов'язані з діяльністю, які хтось може успішно вирішувати. Компетентність ж відноситься до суб'єкта діяльності. Це придбання особистості, завдяки якому людина може вирішувати конкретні завдання» [3, с. 15].

Автор вказує, що компетентність суб'єкта є результатом навчання і виховання (освіти), і зазначає: «Певне коло питань дозволяють вирішувати знання (переважно громадської в науковій діяльності); певне коло питань дозволяють вирішувати вміння і навички (перш за все в предметно-практичній діяльності). Але, як правило, компетентним роблять людину і

знання, і вміння в своєму системному прояві. Таким чином, вони є основою компетентності людини.

Але це повинні бути не абстрактні знання, а "прив'язані" до певної сфери діяльності, включені в психологічну систему діяльності ». Як підкреслює автор, певне коло питань дозволяє вирішити наші особистісні якості та здібності. «Але і тут, як і у випадку зі знаннями і вміннями, здібності і особисті якості повинні набути рис оперативності, тонкого пристосування до потреб конкретної діяльності». Автор звертає увагу на те, що «знання, вміння, здібності та особистісні якості проявляються в різних за обсягом колі питань. Найбільш вузьке коло питань є характерним для умінь (навичок), більш широкий - для знань, ще більш широке коло питань може вирішуватися на основі здібностей, і максимально широке коло питань вирішується за участю особистісних якостей ».

За В. Д. Шадриковим, «компетенція є системним проявом знань, умінь, здібностей і особистісних якостей. У кожній діяльності ваги цих компонентів і їх поєднання можуть мати відчутні відмінності. В освітньому процесі спостерігається певна діалектика у формуванні компетенцій. Компетенції формуються на основі знань, умінь, здібностей, особистісних якостей, але самі ці знання і ін. багато в чому не є компетенціями, вони виступають як умови для формування компетенцій. Було б великою помилкою, якщо при реалізації компетентнісного підходу ми протиставимо його знанням, вмінням, здібностям, особистісним якостям» [3, с. 15-16].

Під керівництвом В.Д. Шадрикова була розроблена «Модель фахівця з вищою професійною освітою» [4], в якій чітко визначені вимоги до сучасних спеціалістів.

Очевидно, що вся вища школа буде в найближчі роки працювати, реалізуючи в практиці вищої професійної освіти саме компетентнісний підхід. У зв'язку з цим не можна не відзначити (враховуючи величезну

важливість питання), що в сучасних версіях компетентнісного підходу в освіті залишається ще чимало невіршених питань.

Відзначимо, що ці недостатності стосується не лише невивчених проблем та методології компетентнісного підходу, а і його теоретичного обгрунтування, і реалізації на різних рівнях освіти. Систематизація труднощів компетентностного підходу є самостійним (і, зауважимо, надзвичайно актуальним), але разом з тим і непростим завданням.

Відзначимо лише деякі моменти, підкресливши, що нерозробленість теоретичних питань може негативно позначитися на результативності освітнього процесу.

- необхідно додаткове дослідження внутрішньої архітектоніки компетенції. Зокрема, не цілком ясно, як з'єднуються в структурі конкретної компетенції знання, вміння, спроможності, особистісні якості. Очевидно, що різні компетенції включають в себе названі складові в різних пропорціях;

- необхідно розробити типологію компетенцій в залежності від конкретного складу компетенції;

- не досліджена архітектоніка компетенцій різного рівня;

- спеціальну дослідницьку задачу становить розробка ієрархії компетенцій з урахуванням їх конкретного складу. Очевидно, що при формуванні тієї чи іншої компетенції дуже важливим є питання щодо вибору правильної стратегії формування компетенції: які компоненти повинні формуватись в першу чергу, оскільки є основою для формування інших, і т.д.

Слід підкреслити, що вирішення цих питань є важливим для розробки адекватного інструментарію для діагностики і вимірювання компетенцій. Не секрет, що спостерігається спрощене розуміння компетенції, при якому вона абсолютно неправомірно фактично ототожнюється з навиком. Застосування діяльнісного підходу при

виявленні номенклатури компетенцій не є гарантією складання повного переліку, тому що часто при такому підході не беруться до уваги «мета-діяльнісні» компетенції, які є надзвичайно важливими в підготовці бакалавра або магістра. Зокрема, недостатнє врахування таких компетенцій може різко знизити рівень фундаментальної підготовки, що є принципово невірним [5].

Іншими словами, ще має бути серйозна і масштабна теоретична робота, яка багато в чому буде визначати успішність реалізації нових освітніх стандартів. Втім, незважаючи на наявність недостатньо досліджених питань, компетентнісний підхід в теперішній час є, безумовно, продуктивним і перспективним.

Література:

1. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 42 с.
2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. *Высшее образование сегодня*. 2003. № 5. 36 с.
3. Шадриков В. Д. Профессиональные способности. М.: Университетская книга, 2010. 320 с.
4. Шадриков В. Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход. *Высшее образование сегодня*. 2004. № 8. С.18-32.
5. Иванов Д. Компетентности и компетентностный подход в современном образовании. Чистые пруды, 2007. 32 с.